

Viisivuotiaan pojan fobian analyysi

ENSIMMÄINEN SUOMENNOS LASTENPSYKIATRIAN KLASSIKOSTA

Sigmund Freud: *Viisivuotiaan pojan fobian analyysi*. (*Analysis of a Phobia in a Five-year-old Boy*, 1955.) Suomentanut Riitta Pentti. Yliopistopaino, Helsinki 1997. 150 s.

Sigmund Freudin "Pikku Hans" on nyt suomennettu ensimmäisen kerran. Täytyy toivoa, ettei tämä käännös jää ainoaksi, sillä sen laatu on varsin heikko. Alkuteos *Analyse der Phobie eines fünfjährigen Knaben* (1909) on saksankielinen, mutta *Viisivuotiaan pojan fobian analyysi* on suomennettu englannista (englannintajien nimet puuttuvat kirjasta).

Lähtökielen valinta tuntuu oudolta, sillä Sigmund Freud (1856–1939) oli tunnetuimpia saksankielisiä kirjoittajia. Hänen teoksensa ovat paitsi tieteellisiä tutkielmia myös elävää ja vivahteikasta kirjallisuutta. Freudin tyyli on polveilevaa, viehkeää ja hiukan salaamisesta; hän kirjoittaa sujuvaa asiaproosaa, jota lukee ilokseen, vaikkei aina olisi asioista samaa mieltä hänen kanssaan.

Jos vertaa Standard Editionin käännöksiä alkutekstiin, voi havaita, että tyyli on muuttunut paljon: virkkeitä on katkottu, asiat on selitetty monisanaisesti, esitystapa on muuttunut raskaaksi ja tasapaksuksi. Englanninnoksia ei missään tapauksessa pitäisi käyttää käännöksen lähtötekstinä.

Uusi suomennos on ongelmallinen muutoinkin kuin lähtökielen osalta. Paitsi että englanninnoksen kömpelö tyyli on siirtynyt sellaisenaan suomennokseen, ei suomentaja ole aina ymmärtänyt lähtötekstiään, eikä hän myöskään hallitse suomen kieltä moitteettomasti. Suomennos on kauttaaltaan kankeaa ja epäidiomaattista kieltä ("Hän ajatteli isänsä tekevän myös tuota arvoituksellista kiellettyä, jotain hänen äitinsä kanssa, minkä hän kor-

vasi sellaisella väkivaltaisella teolla kuin ikkunanaruudun rikkomisella tai murtautumalla aidatulle alueelle"). Suomennosta ei ole viimeistely eikä oikoluettu, eikä kääntäjä liene paljonkaan pohtinut, mitä suomalainen puhuja vastaavissa tilanteissa sanoisi. Muutama esimerkki.

Sivulla 13 lukee: "Mutta veri ei tule *minun* pipsastani." Virke ei oikein istu tekstiyhteyteen, vaan lausahdus vaikuttaa käsitteettömältä ja kursivointi oudolta. Alkutekstin perusteella virkkeen pitäisi kuulua: "Mutta ei minun piipistäni tule verta."

Sivu 24: "Hansilla on rakas pikku se-jase." Kirjan alussa Freud toteaa, että hän on välttänyt "sovinnaisia korjauksia" ja sievistelyä, mutta suomentaja ei ole noudattanut samanlaista päätöstä. Alkutekstissä lukee: "Er hat aber ein liebes Pischl", ja se on suomeksi: "Onpas hänellä söötti pippeli."

Monet avainkohdat on käännetty virheellisesti tai niin oudosti, ettei niistä oikein saa selkoa. Sivulla 34: "Seuraavina päivinä näytti siltä kuin hänen pelkonsa olisivat jälleen lisääntyneet. Hän tuskin uskalsi mennä ulos etuovesta, mikä oli miellyttänyt häntä lounaan jälkeen." Alkutekstiin perustuva korjausehdotus: "Seuraavina päivinä pelko näytti kasvaneen; hän tuskin uskalsi mennä piha-portin ulkopuolelle, kun häntä vietiin sinne ruoan jälkeen."

Sivuilla 55–56 Hans sekoittaa sanat *wegen* ja *Wägen* ja arvelee, että hän on tullut vauhkoksi "hevosen takia" (*wegen dem Pferd*), kun leikissä sanottiin: Vaunut hevoselle! (*Wägen dem Pfred*). Käännöksen ja alaviitteen perusteella suomentaja on käsittänyt asian väärin päin.

Kirjallisuusviittausten suhteen suomentaja on menetellyt kovin laiskasti. Kaikkiin Freudin teoksiin – myös suomennettuihin – viitataan englanninkielisellä nimellä, siis aina esimerkiksi *The Interpretation of Dreams*in eikä *Unien tulkintaan*. Kaikki sivunumerot viittaavat Standard Editioniin. On toki hyvä, että käännöksessä on mukana Standard Editionin viiteaineisto (tosin alaviitteet on painettu hankalasti kirjan loppuun), mutta aineistoa olisi pitänyt muokata Suomen oloihin: hakea vastaavat sivunumerot saksankielisestä laitoksesta (*Gesammelte Werke*) sekä suomennoksesta silloin kun käännös on olemassa. Mirja Rutanen on suomentanut Peter Gayn *Freud*-elämäkerran tässäkin suhteessa mallikelpoisesti.

Kirjan liitteenä on Anna Freudin essee, joka on alun perin kirjoitettu saksankielisen uusintajulkaisun saatesanoiksi 1980. Kirjoitus on suomennettu englannista, ja suomennos kärsii samoista ongelmista kuin pääteos.

Takakannen mukaan *Viisivuotiaan pojan fobian analyysi* on "kulttuurihistoriallinen kuvaus vanhasta Wienistä", mutta suomennosta lukiessa syntyy vaikutelma, että Wienissä on puhuttu englantia, sillä suomentaja on jät-

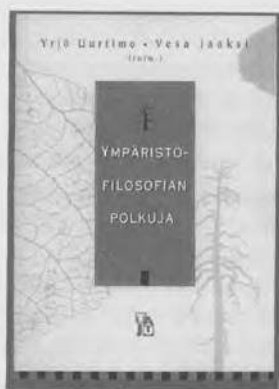
tänyt tekstiin englanninkielisiä selityksiä (esim. s. 64, 74, lukuisat alaviitteet). Kun saksankielinen kirja suomennetaan, siihen ei odota englantia mukaan yhtään enempiä kuin vaikkapa retoromaania.

Hämmästyttävältä ei tunnu niinkään se, että joku noudattaa näin kiistanalaisia käännösperiaatteita, vaan se, että käsikirjoitus voi päästä näin viimeistelemättömään kirjapainoon asti. Olen aikaisemminkin kummastellut Yliopistopainon julkaisujen kieliasua, mutta tämä kirjautuus edustaa ennennäkemättömää tasoa.

Freudin analyysia käy sääliksi. *Viisivuotiaan pojan fobian analyysi* ei tavoita suomalaista lukijaa veikeässä, välittömässä ja liikkuvassa muodossaan. Freud havainnoi lapsia tarkasti ja ymmärtävästi, ja hänen myötätuntonsa tuo mieleen vaikkapa Teuvo Pakkalan ja Anton Tsehovin. Paitsi että Freud voi esitellä uutta hoitomenetelmäänsä käytännössä, samalla hän puolustaa lapsen asemaa ja antiautoritaarista kasvatusta.

Pikku Hansin tapaus ei edusta kovin tavanomaista psykoanalyttista hoitoa. Freud hoitaa lasta isän (musikologi Max Grafin) kautta ja jopa käyttää hyväkseen isän tietämättömyyttä etsiessään tukea psykoanalyttisille oletuksille. Viestit kulkevat kirjeitse; teos on kuin kirjeromaani. Lukija voi aitiopaikalta seurata, millaisia koettelemuksia ja uhrauksia lapsen sosiaalistuminen vaatii ja miten erilaisia olottuvuuksia ihmisen seksuaalisuuteen sisältyy varhaislapsuudesta alkaen.

Markus Lång

EKOFILOSOFIA ENGAGÉ!

Yrjö Uurtimo – Vesa Jaaksi (toim.): Ympäristöfilosofian polkuja. Tampere, Taju, 1997. s. 143.

Tämä pieni käännöskokoelma sisältää viisi artikkelia kansainvälisiltä kirjoittajilta, yhden haastattelun sekä toimittajien kirjoittaman esipuheen ja jälkisanat. Ensinäkemältä artikkeleita ei näytä yhdistävän juuri mikään. Kolme seikkaa jää kuitenkin kokoelman lukee- neen mieleen päällimmäiseksi ja kumoaa tä-